

הצעת פתרון- בחינת הבגרות בגיאוגרפיה

שאלון 575,057204

פיתוח ותכנון מרחבי

2 יחידת לימוד

הצעת הפתרון נכתבה על-ידי צוות מורי בית הספר של **קידום**

- התשובות המוצגות הן בגדר הצעה לפתרון בלבד
- ייתכנו תשובות נוספות.

שאלה מספר 1-רמת פיתוח

א. הבדלים בין צפון איטליה לדרומה ברמת הפיתוח:

צפון איטליה יותר מפותחת מדרום איטליה.

ניתן לראות זאת לפי הנתונים בטבלה: התמ"ג לנפש בצפון איטליה גבוה יותר מהדרום, שיעור המובטלים גבוה יותר בדרום איטליה לעומת צפון איטליה. שיעור המשכילים גבוה יותר (ניתן לראות זאת לפי תוצאות מבחן פיז"ה), ויש יותר אינטרנט בצפון איטליה דבר שמעיד על פיתוח.

ב. התופעה הגאוגרפית שניתן ללמוד עליה מהטבלה היא אי שוויון מרחבי- גלעין מול שוליים. (גאוגרפיה חברתית). בצפון איטליה יש יותר ערים הממוקמות ברובן על מישור הפו, לעומת דרום איטליה שמרכזו כולל את רכס האפנינים ולכן תפרוסת הישובים היא אחרת. הערים הגדולות מרוכזות בצפון ולכן תהליכי עיור יתרחשו באופן יותר דומיננטי בצפון.

ג. דרכים לצמצום התופעה הן פיתוח מגוון מקורות תעסוקה והרחבת הבסיס הכלכלי של אזורי השוליים, פיתוח מערכות תחבורה לדרום איטליה, העברת פעילות כלכלית לאזור דרום איטליה, עידוד אגלומרציה בדרום איטליה.

שאלה מספר 2-המרחב הכפרי והשובל העירוני הכפרי

- א. השפעה של התמורות במרחב הכפרי על שימושי הקרקע: שטחים פתוחים הוסבו למגורים או תעשייה. השפעה על מאפייני התעסוקה: מעבר בין מגזרים- מראשוני (חקלאות) לשירותים ותעשייה (שניוני- שלישוני)
- ב. זחילה עירונית מסמלת את התפשטות העיר לעבר הישובים שבסביבתה ויצירת רצף עירוני. היישובים הכפריים סביב מוקדים עירוניים גדולים משנים את אופיים ולובשים אופי עירוני, הבא לידי ביטוי בתעסוקות עירוניות כמו מסחר ושירותים, ואף בשימושי קרקע עירוניים כמו מלאכה ואחסון. לזחילה העירונית מתלווה תופעה של הקמת פרוורים וערי לוויין חדשות. שובל עירוני כפרי הוא כינוי לשטחי המעבר בין העיר לכפר באזורי הזחילה העירונית בהם שימושי קרקע עירוניים וכפריים משמשים בעירובייה. הגורמים לזחילה העירונית הם - בנייה מואצת של העיר ונסיון ליצור בניה לא צפופה בשולי העיר כדי להתמודד עם בעיית הצפיפות, ומנגד- עיור של הכפרים והישובים הכפריים.
- ג. שתי ערים גדולות באנגליה הן: לונדון בדרום בריטניה, וגלזגו בצפון מערב בריטניה. חשיבות החגורה הירוקה באזורים אלו היא: לשמור על השטחים הפתוחים הירוקים, כדי לאפשר שימוש במחצבים הקיימים, ושמירה על ריאות ירוקות למען העתיד.

שאלה מספר 3-סחר עולמי

- א. יתרון יחסי הוא עקרון כלכלי הקשור ביכולתו של עסק חברה או מדינה לייצר סחורות או שירותים בעלות זולה יותר מאחרים בגלל יתרון מסויים. על פי עקרון זה התמחות היא המפתח לכלכלה יעילה וכאשר ישנו יתרון כזה המדינה מרוויחה יותר משיווק הסחורות או השירותים הללו.
- ב. שני מאפיינים פיזיים המשותפים ל סין ובאזורי גידול תה בסין והודו: גידול התה מתרכז באזורים בעלי אקלים טרופי ובגובה של מעל 600 (מעל פני הים).
- ג. חסרונות בתלות בענף זה- תלות בענף אחד שלא מאפשר רווחה כלכלית במקרה שפגעי מזג אויר או מחיר השוק משפיעים על מכירת התה. כמו כן, זהו ענף יצוא חקלאי ולא ברמת גימור גבוה ולכן הרווח מהיצוא הוא רווח נמוך.

ד. שאלה מספר 4-תמורות במרחב העירוני

- א. שינויים בשימושי הקרקע: בניה לגובה, בניית כבישים, יותר שטחי מסחר ופחות שטח פתוח ליד הבתים.
- ב. הגורמים לשינויים בסעיף א: עיור מואץ שמחייב פתרון מגורים, התחזקות מטרופולין תל אביב שמחייב עסקים בעיר, טכנולוגיה וקדמה שמחייבות פתרון למערכת התחבורה
- ג. נימוק לטובת פיתוח האזור הישן: הצורך לפיתוח תואם את המצב העכשווי, ונותן מענה לאוכלוסייה הנמצאת במקום – גם מבחינת סוג המבנים וגם מבחינת תפקידם. במרכז העיר הקרקע מאוד יקרה, בניה נמוכה אינה משתלמת ולכן יש צורך במבנים רבי קומות ובניה רוויה יותר. נימוק נגד פיתוח האזור הישן: נוגד את העקרון של שימור ההסטוריה למען הדורות הבאים, הגברת הצפיפות וזיהום האויר במרכז העיר

שאלה מספר 5- משאבי ים

- א. דיג הוא ציד של דגים הקיימים במקור המים. חקלאות ימית היא חקלאות המתמקדת בניצול אזורי הים והאוקיאנוס לגידול צמחים ובעלי חיים. דיג דורש יותר משאבים ואנרגיה- אניות, דלק להגיע ללב ים רשתות ועובדים. חקלאות ימית היא חקלאות אינטנסיבית לגידול דגים.
- ב. מן הגרפים ניתן ללמוד ששיעור הדייגים בין שנת 2000 לשנת 2010 עלה ב-10% בלבד בעוד שיעור החקלאים הימיים בין שנים אלו הגיעו לעליה של 40%. הגורמים הם פיתוח מואץ של מערכות גידול דגים, פיתוח טכנולוגיה של גידול דגים גם בתנאים קיצוניים (כמו גידול דגים בבתי גידול חמים), חקלאות ימית מאפשרת בסיס כלכלי נוח יותר מכיוון שדיג אינו צפוי.
- ג. חקלאות ימית בת קיימא נותנת מענה לצרכי הספקת המזון, תוך שמירה על הסביבה למען העתיד. הדבר כולל מניעת פגיעה באיכות המים של חוות הגידול, מניעת הרס בתי גידול, מניעת נזק אקולוגי מהפרשות של דגים במים ועוד.

שאלה מספר 6-תאוריית שימושי הקרקע של פון תינן

- א. על פי הגרף, ככל ששטח הקרקע במרחב הכפיר רחוק מהעיר, מחיר הקרקע יורד.
- ב. גידול מרעה לבקר: שטח 4- השטח הרחוק ביותר מהעיר, גידולים אקסטנסיביים הדורשים שטחים גדולים וזולים בהשקעת הון נמוכה.
- גידול עופות ובקר לחלק: שטח 1- קרוב לעיר, גידולים אינטנסיביים הזקוקים לשטח קטן יחסית, להשקעת הון רבה (דישון, השקיה וכדומה) וכן למרחק הובלה קצר יחסית.
- ג. התאוריה של פון תונן התאימה לזמנה, כשלמרחק מהעיר היתה השפעה ישירה על שיווק התוצרת ומחירה. כיום המצב שונה בשל התפתחות הכבישים המאפשרים נסיעה מהירה ונוחה יותר וכן התפתחות טכנולוגית המאפשרת קירור התוצרת החקלאית עד הגעתה ליעד.

שאלה מספר 7-פיתוח וסביבה

- א. עלייה בשיעור גזי החממה נגרמת מתהליך כימי שבו "נלכד" חום בתוך כדור הארץ וגורם להתחממותו. החום אינו יכול להיפלט החוצה בגלל גזים שונים (בהם גם פחמן דו חמצני) אשר שיעורם באטמוספירה גדל בעקבות פעולות האדם.
- הנזק שעלול להיגרם מעליה בשיעור גזי החממה נזק לאטמוספירה של כדור הארץ התחממות גלובלית, הפשרת הקרחונים בקטבים, עליית מפלס פני הים, התגברות שריפות יער ותופעות אקלים קיצוני.
- ב. צמצום פליטת גזי החממה יתאפשר באמצעות שימוש במקורות אנרגיה חלופית, מכסה של פליטת גזים מותרת, שמירה על יערות ונטיעה מחדשת, וחינוך למודעות סביבתית.
- ג. עיקר הפעילות למניעת פליטת גזי חממה התחילה בניסוח אמנות בוועידות בין לאומיות. מטרת האמנות- להאבק בפליטת גזי חממה ומניעת נזקים סביבתיים שהוזכרו.

הסכמה על מדיניות ציבורית-סביבתית בין-לאומית אחידה היא אכן אתגר עצום - בגלל הגודל, הרבגוניות, הפערים, והאינטרסים המנוגדים של האוכלוסיות החיות ברחבי העולם.

האינטרס המנוגד יכול לבוא לידי ביטוי ביכולת לתת לנושא מקום בסדר העדיפויות הלאומי. המדינות המפותחות פועלות למען תהליכי פיתוח מקיימים. ואילו המדינות הפחות מפותחות מאיצות את תהליכי הפיתוח, שרובם גורמים לזיהום ולהידלדלות משאבים, כדי לצאת ממעגל העוני והמצוקה שבו הן נתונות.

זאת ועוד, המדינות המפותחות אמנם פועלות למען תהליכים מקיימים אך מעבירות את התעשיות המסורתיות והמפעלים המזהמים אל תחומי המדינות הפחות מפותחות..

רמת החיים הגבוהה במדינות המפותחות גורמת לנזק מתמשך בטבע. טביעת הרגל האקולוגית של המדינות המפותחות גדולה מאוד ביחס לאוכלוסיה ותורמת להגברת אפקט גזי החממה.